

Tytuł projektu: *Prawne aspekty zarządzania majątkiem kościelnym*

Kierownik projektu: Ks. dr Paweł Kaleta

Panel dyscyplin naukowych: HS5

Termin realizacji: 08.07.2015 - 07.07.2017

Przeprowadzona analiza regulacji prawnych w zakresie prawnych aspektów zarządzania dobrami kościelnymi pozwala przedstawić następujące wnioski:

1. Prawo do zarządzania (łac. *ius administrationis*) dobrami kościelnymi jest jednym z czterech praw przysługujących Kościołowi katolickiemu na podstawie prawa wrodzonego (łac. *ius nativum*). Wynika ono również z poszanowania prawa do wolności, w tym również prawa do wolności religijnej.

2. To, co stanowi o specyfice zarządzania dobrami w Kościele, to sposób działania piastuna organu kościelnej osoby prawnej. Uzyskanie zgody od biskupa diecezjalnego lub wyższego przełożonego instytutu zakonnego w celu dokonania aktu nadzwyczajnego zarządzania różni się od przepisów prawa cywilnego zwłaszcza w zakresie reprezentacji osób prawnych, biskup diecezjalny lub wyższy przełożony instytutu zakonnego nie jest organem osoby prawnej podległej jego władzy (np. parafii), ale jest organem reprezentującym diecezję, względnie prowincję zakonną, która jest odrębną kościelną osobą prawną. W związku z tym wyrażenie zgody na akt nadzwyczajnego zarządzania czy alienacji zgodnie z art. 63 § 1 k.c. jest wyrażeniem zgody osoby trzeciej.

3. Akty nadzwyczajnego zarządzania dla diecezji powinna określić Konferencja Episkopatu Polski, jednakże tego rodzaju aktu nie zostały określone. Brak ich określenia upoważnia biskupa diecezjalnego do uznania aktów o większym znaczeniu. Biskup jednak sam ocenia, czy dana czynność należy do aktów o większym znaczeniu, co w praktyce może oznaczać dowolność interpretacji. Dlatego upoważniony jest postulat *de lege ferenda*, aby Konferencja Episkopatu Polski, zgodnie z kan. 1277 określiła, które akty należy uznać za akty nadzwyczajnego zarządzania dla diecezji.

4. W aspekcie przyjmowania sprawozdań ważny jest postulat, aby nadzorowi podlegała nie tylko zgodność przepisów prawa kanonicznego, ale również zgodność przepisów prawa państwowego, czy przypadkiem nie zostały naruszone prawa osób trzecich (np. przyjmowanie testamentów, znacznych ofiar obciążonych warunkiem).

5. Biorąc pod uwagę nieważność dokonania aktów nadzwyczajnego zarządzania, ustawodawca kościelny nie przewidział sankcji karnej, jak to jest w przypadku nieważnej alienacji (por. kan. 1377). Jeśli zarządcą dóbr kościelnych jest proboszcz, można zastosować kan. 1741, 5°, który przewiduje możliwość procedury administracyjnej w celu usunięcia proboszcza za złe zarządzanie dobrami parafialnymi, któremu nie można inaczej zaradzić. W innych przypadkach należy odnieść się do kan. 1281 § 3 w nawiązaniu do kan. 128 i wnieść skargę o naprawienie szkód, wskutek nielegalnych aktów zarządzania.

6. Błędy w zarządzaniu dobrami kościelnymi mogą również wynikać z braku powołania rady do spraw ekonomicznych lub jej funkcjonowania. W sytuacji pojawiających się błędów w zarządzaniu dobrami warto sprawdzić, czy kościelna osoba prawna ma ustanowioną radę do spraw ekonomicznych, a jeśli tak, czy ona faktycznie działa, ewentualnie kto jest członkiem rady.

7. O specyfice zarządzania dobrami kościelnymi stanowi również urząd przełożonego i urząd ekonoma, które nie są tożsame. Należy zauważyć, że ekonom nie jest reprezentantem osoby prawnej, nie działa w imieniu Kościoła, lecz *sub auctoritate Episcopi*, co oznacza, że ekonom wspomaga biskupa w zarządzaniu dobrami i pełni funkcję pomocniczą. Zależność między reprezentacją osoby prawnej a zarządzaniem dobrami jest zależnością pomiędzy władzą rządu a władzą zarządzania. Zarządzanie dobrami jest częścią władzy rządu. Z tego wynika, że ekonom wykonuje akty zarządzania, ale pod władzą przełożonego, chyba że uzyska zwyczajną delegację od przełożonego tak do poszczególnego aktu, jak i do ogółu spraw.